

TRIBUNA POLITICA

Pertge avain nus in cussegl dals chantuns?

DAD ALEX FISCHER E PASCAL SCIARINI*

Tant la regenza sco il parlament dal chantun Grischun sustegnan il referendum dals chantuns cunter il pachet da taglia. Cun la cussegliera guvernativa *Eveline Widmer-Schlumpf* è la regenza chantunala grischuna er ordvart activa en il presidi dal cunter-comité naziunal. Uschia sa dostan la regenza grischuna e 19 autras regenzas chantunales cunter ina lescha che è vegnida acceptada sin plaun federal dal cussegl dals chantuns. Perquai che la lescha è vegnida approvada da tuts dus cussegliers dals chantuns grischuns, ma da nagin dals cussegliers naziunals, è il problem da represchentatività dal cussegl dals chantuns per il Grischun fitg marcant. Qua pon ins sa dumandar quant enavant ch'il cussegl dals chantuns represchenta meglier ils chantuns ch'il cussegl naziunal. Questa contribuziun analisescha questa dumonda e discussa pliras pussaivladads da refurmas.

Enfin uss è il cussegl dals chantuns surtut vegnì criticat pervi da sia represchentatività flaivla da las partidas naziunales: La procedura d'elecziun da maiorz, utilisada en praticamain tut ils chantuns, chaschuna ina sur-represchentaziun da las partidas pcd e pld ed ina sur-represchentaziun da la pss e da la pps. En la perioda legislativa actuala occupan la pld e la pcd ensemen 63% dals sez en il cussegl dals chantuns, circa duas giadas dapli che lur forza electorala naziunala (32%). Questa disproporzionalità è accumpagnada da la sur-represchentaziun dals chantuns pitschens en il cussegl dals chantuns. Ina tendenza che è s'accentuada cun l'augment pli rapid da la populaziun en chantuns urbans.

Las ragischs dal cussegl dals chantuns

L'egualità dals dretgs tranter i chantuns pitschens e gronds en il cussegl dals chantuns ha sias ragischs en in cumpromiss che ha pussibilità l'acceptanza dals pitschens chantuns per la furnaziun dal stadi federal l'onn 1848. A l'entschatta avevan las autoritads chantunales ina tscherza influenza sin lur deputads en la chombra pitschna. Schebain che la libertad da vuschar era garantida en la costituziun federala, era l'autonomia dals cussegliers dals chantuns limitada pervi da lur maniera da vegnir elegids: Els vegnivan savens numnads directamain da las autoritads chantunales (per part eran elegibels mo commembers da regenzas chantunales) e lur mandat era inqual giadas limità ad ina suletta sessiun. L'introducziun d'ina perioda legislativa da quatter onns accumpagnada da l'elecziun directa dal cussegl dals chantuns tras il pievel – introduci il davos dal chantun Berna, l'onn 1979 – e la renunzia pli e pli frequenta da

Perquai ch'il pachet da taglia è vegnì approvà da tuts dus cussegliers dals chantuns grischuns, ma da nagin dals cussegliers naziunals, è il problem da represchentatività dal cussegl dals chantuns per il Grischun fitg marcant. KEYSTONE

cumular ils mandats da cusseglier guvernativ e cusseglier dals chantuns, ha schlucà ils lioms tranter las autoritads chantunales e lur deputads en la chombra pitschna.

Pachet da taglia sco cas exemplar

La cuntraversa en connex cun il pachet da taglia demussa l'augment da las difficultads dals chantuns da sa far udir en «lur» cussegl. Tras la vusch da la conferenza dals directurs da las finanzas han ils chantuns smanatschà durant las debattas parlamentaras cun il referendum. Il medem di da la votaziun finala da l'Assamblea federala davart il pachet fiscal, han ils chantuns, cun ina votaziun unanima da la conferenza da las regenzas chantunales, decidi d'agir. Il success dal referendum chantunal cunter il pachet da taglia è ina premiera en l'istorgia svizra. Quai suttastritga la malcontentientscha dals chantuns. La fin finala han indesch d'els sutta-scrit formalmain il referendum e nov autras regenzas chantunales cumbattan medemamain il pachet fiscal. Era ils chantuns che na sustegnan betg uffizialmain il referendum deploreschan la decisiun da l'Assamblea federala, che ha votà midaments cun consequenzas pesantas per las taglias chantunales sin las entradas. E quai senza als consultar. Latiers porta il cussegl dals chantuns sez ina gronda part da las responsabladads. Da l'entir pachet da taglia è la part pertutgant la taglia sin la proprietad d'abitare quai che perturba scha ils chantuns il pli ferm. Uss è però il cussegl dals chantuns che ha proponì da fusiunar questa part cun il rest dal pachet fiscal, impedind uschia ils chantuns – ed il pievel – da sa pronunziar da maniera differenziada davart las singulas parts dal pachet.

Ina analisa statistica, basada sin la congruenza tranter la posiziun dal chantun areguard il pachet da taglia e la votaziun dals deputads dal medem chantun, a-firmescha ch'ìs chantuns n'erant betg represchentads meglier tras il cussegl dals chantuns che tras il

cussegl naziunal. La part dals deputads, dals quals la votaziun correspunda cun la decisiun da lur chantun, n'è betg signifitgantumain pli gronda en il cussegl dals chantuns che en il cussegl naziunal (62% visavi 54%). La differenza tranter il dus cussegls è anc pli pitschna, sche nus prendain sco criteri la posiziun da las autoritads chantunales: Sulettamain 47% dals cussegliers dals chantuns e 43% dals cussegliers naziunals han vuschà sco la posiziun da lur regenzas chantunales. Cun auters pleds: Dapli che la mesadad dals cussegliers dals chantuns ha prendì ina posiziun cuntraria a la regenza da lur chantun.

En general mussa l'analisa che l'appartegnentscha chantunala ha giugà durant la votaziun davart il pachet da taglia en l'Assamblea naziunala be ina rolla marginala. La cuntraversa è stada marcada d'ina confruntaziun tranter la sanestra e la dretga: La sanestra (pss, verds, pev/evp e la sanestra extrema) ha refusà unanimamain il pachet entant che la pli-part dals deputads da las partidas burgaisas (pdc, pld e pps) ha sustegnì il pachet. Mo paucs commembers da questas partidas han votà cunter il pachet, e lur decisiun na pon ins betg explitgar cun la posiziun da las autoritads da lur chantun.

L'observaziun ch'il cussegl dals chantuns è strusch pli il portavusch dals chantuns, na sa limite-scha betg mo al cas dal pachet fiscal. Anzi, questa constataziun correspunda als resultats da plirs studis fatgs da politologs da l'università da Berna. Uschia ha il cussegl dals chantuns in dubel problem da represchentatività: A sia represchentatività demografica e partiana tradiziunalmain flaivla vegn vitiers sia mancanza da vulair represchentar ils interess chantunals. Quai è tant pli problematic perquai che l'expressiun da la voluntad dals chantuns constitue-scha la «raison d'être» dal cussegl dals chantuns.

Pussaivladads da refurmas

Teoreticamain na mancan betg soluziuns per il problem da la represchentaziun dals chantuns. Ina emprima opziun fiss da supprimer la disposiziun costituziunala, tenor la quala ils deputads en il cussegl dals chantuns voteschan senza instrucziun. Ils chantuns avessan il dretg da dar in mandat imperativ a lur represchentannts a Berna. In'otra pussaivladad fiss da (re)transferir al parlament u a la regenza chantunala la competenza da numnar ils cussegliers dals chantuns. Sco terza soluziun pudess ins ponderar da rinforzar las competenzas da la conferenza da las regenzas chantunales, la quala è tutgada pli directamain da las realitads chantunales. Però, tut questas propostas han in problem serius pertutgant la realisabladad politica. Uschia dumandass l'emprima proposta ina modificaziun costituziunala, la quala stuess vegnir acceptada da domaduas chombras ed era dal pievel e dals chantuns en ina votaziun federala. Ins po dubitar ch'ìs cussegliers dals chantuns approvian la limitaziun da lur libertad da decisiun. Sumegliantamain pon ins era avair dubis dal fatg ch'il pievel accepta da renunziar a sia competenza d'eleger directamain ils cussegliers dals chantuns. Ultra da quai relativescha l'exempel dal Bundesrat tudestg (Länderkammer) fermamain ils avantatgs ch'ìs pudess spetgar d'in mandat imperativ per ils cussegliers dals chantuns: Schebain ch'il Bundesrat tudestg funcziuna cun in tal sistem, è era el dominà da confruntaziuns partianas.

L'idea da rinforzar la conferenza da las regenzas chantunales è era problematica. Primo, perquai che questa conferenza è il fritg d'ina simpla convenziun administrativa e suffra gia ozendi da la mancanza da legitimitad democratica. E secundo, perquai ch'il rinforzament ulterieur da quella conferenza crescha problems da concorrenza serius per il cussegl dals chantuns, il qual ha gia actualmain pauc plaschair da quest nov actur.

Refurmas informals

Effectivamain n'èn las cundiziuns betg favuraivlas per ina refurma instituziunala pli gronda. Sch'ins na chatta dentant nagina soluziun per il problem da la represchentaziun dals chantuns, è il referendum chantunal cunter il pachet da taglia in avvertiment per autras bloccadas da quest gener. Il sistem politic svizzer è pauc talentà per refurmas da grondas dimensiuns. El sa caracterisescha per cunter tras remedies informals per surmontar las smanatschas da bloccadas instituziunales. Uschia han ins, per reducir il ristg d'ina disfatta referendaria, sviluppà cun la fasa preparlamentara proceduras sofisticas per schliar ils conflicts (cumissiuns d'experts, proceduras da consultaziun). Ils chantuns partipeschan per gronda part a questas proceduras. Ma cun la tendenza creschenta d'in parlament – sco en il cas dal pachet da taglia – che modifitgescha da maniera substanziala ils projects dal cussegl federal, perdan ils mecanissem da consultaziun preparlamentaria lur impurtanza. La cumissiun da las instituziuns politics dal cussegl dals chantuns ha dacurt fatg ina proposta interessanta: Ella propona ch'ìs chantuns vegnian consultads anc ina giada durant las debattas parlamentaras davart las revisiuns legislativas da gronda purtada per ils chantuns. Questa nova etappa rendess il process da decisiun anc pli cumplitgà, ma i garantiss almain che l'Assamblea federala prenda sias decisiuns en conschientscha da la chaussa. Plinavant han las regenzas chantunales l'incumbensa da far diever pli conscientamain dals contacts cun lur deputads en las chombras federalas.

Causa lur impurtanza durant l'execuziun da las politics federalas e cun la gronda credibilitad da las regenzas chantunales, èn ils chantuns pli che mai partenaris indispensabels per las instanzas federalas.

(Traslatà dal franzos dad Ivar Trippolini)

* Alex Fischer è collavuratur scientific, Pascal Sciarini è professor en l'Institut de hautes études en administration publique (IDHEAP)

L'Idheap

Ils auturs da quest artigel lavuran en l'Institut de hautes études en administration publique (www.idheap.ch). L'Idheap è ina scol'auta universitaria per la scolaziun e la scienza en il champ da la gestiun d'organiziuns publicas e para-publicas. L'Institut s'occupa d'ina vart da la scolaziun da diplom posterieur da students che s'interessan per las instituziuns publicas e da l'autra vart dal perfecciunament professional d'employiads da las administraziuns en in senn vast. Sper las activitads da furnaziun è l'Idheap era activa en la retschertga scientifica sin mandats, per exempel cun la Badac (www.badac.ch) che è ina banca da datas che pussibilescha cumparegliaziuns interchantunales directamain sin l'internet.